

Migrace

Africký profesor: Naše mládež je posedlá Evropou, je to jako epidemie

Česká média plní v posledních měsících články a diskuse o uprchlících z muslimských zemí, jako je Sýrie, Afghánistán a Irák, a o hrozbách islamismu. Do Evropy ale míří zároveň statisíce mladých Afričanů, o nichž se u nás téměř nic neví. Proč přichází? Z kterých zemí? A je vůbec možná jejich integrace v Evropě? Těmito otázkami se zabývá jeden z nejuznávanějších afrických profesorů v oblasti společenských věd, klinický psycholog Erhabor Sunday Idemudia.

V roce 2010 zveřejnil pozoruhodné výsledky svého výzkumu v knize s názvem *Jsem mimozemšťanem v Německu*. Letos v říjnu zahájil na Jacobs University v Brémách práci na další studii. V rámci ní bude rok zkoumat psychologické profily 3000 afrických uprchlíků v šesti zemích Evropy (Německo, Holandsko, Francie, Španělsko, Velká Británie a Irsko). Chce tak vytvořit první obsáhlý pohled na problematiku exodu mladých Afričanů do Evropy a na základě toho vyburcovat vlády postižených afrických zemí k zorganizování velké informační kampaně.

Co vás motivuje zabývat se řadu let situací afrických migrantů v Německu a Evropě?

Mnoho mladých lidí z mého domova utíká do zkázy – proti tomu chci něco dělat. Pro Evropana je jistě těžko představitelné, jak posedlá je africká mládež Evropou. Je to jako zuřivá epidemie. A je ještě více rozšiřována tisíci převaděčů bez svědomí, kteří mladým lidem slibují modré z nebe. A ti, když pak doma neseženou práci a nevidí budoucnost, sbalí se zkrátka a táhnou na sever.

Co očekávají od Evropy?

Věřím, že přijdou do země zaslíbené, kde teče proudem mléko s medem a peníze leží na ulici. Znám to nepochopitelně, ale tak nějak si mnozí mladí Afričané opravdu představují život v Německu a jiných západních zemích.

A jak se daří africkým migrantům v Německu?

Ne příliš dobře, stručně řečeno. Většina z nich si stěžuje na znevýhodňo-

vání kvůli barvě kůže, na nejistá pracovní místa a nekonečné opletačky v každodenním životě. Jejich sny se nenaplnily.

První studii o situaci afrických migrantů v Německu jste započal už před deseti lety. Co se od té doby změnilo?

Trend je stejný, v posledních letech ale každopádně ještě zesílil, jak vyplývá z našich zjištění.

Nedostávají se snad k mladým lidem v Africe zprávy o uprchlických dramatech ve Středozezemním moři a o zvyšující se nenávisti vůči cizincům v Evropě?

Ale ano, dostávají, média a internet jsou toho plné. Ale mladí lidé tomu zkrátka nechtějí věřit. Jsou vůči těmto zprávám nedůvěřiví a myslí si, že jim někdo jen chce zničit sen o lepším životě. Tak se vydávají na cestu, i když nemají žádné peníze a nevědí, z čeho by měli být v novém domově živi.

Jsem mimozemšťanem v Německu – tak se jmenuje vaše kniha, v níž jste shrnul výsledky svého výzkumu. Proč tento titul?

Tato věta pochází od jednoho z účastníků studie a vystihuje životní pocit mnoha afrických migrantů v Německu: cítí se jako cizinci, někdy dokonce téměř jako mimozemšťané.

Nedaří se podobně migrantům všude na světě?

Určitá míra tzv. akulturativního stresu, vnitřního napětí při osvojování si nové kultury, je opravdu normální. Běžně tento pocit po prvotním šoku postupně odeznívá. Jinak je tomu ale u mnoha Afričanů v Německu, a to je

ten nejpozoruhodnější výsledek našich dosavadních studií: čím déle jsou v zemi, tím více u nich úroveň stresu stoupá. To platí pro všechny migranty v našem výzkumu, ať už se jedná o pracovní migranty nebo uprchlíky, legální či nelegální.

Máte pro to nějaké vysvětlení?

Zátěž nepolevuje, přetrvává. Co představuje pro mnohé Afričany velkou starost, je to, že nenachází v Německu žádnou slušnou práci. V rámci našich výzkumů si mnozí stěžovali na celkově velmi náročný život, rasistickou diskriminaci a předsudky ze strany Němců.

Kdo je hlavně postižen tímto chronickým akulturativním stresem?

Největší riziko se vyskytuje u tzv. ekonomických migrantů, tedy lidí, kteří neopustili svoji zemi z politických, nýbrž z ekonomických důvodů. Nenalezli jsme žádný rozdíl v intenzitě akulturativního stresu u legálních a ilegálních migrantů. Největší zátěž pociťují nezaměstnaní s dobrým vzděláním, nejnižší studenti. Náchyllost ke stresu zvyšuje ovšem oddělení od rodiny, manžela či manželky. Ke šťastnému životu patří u nás rodina a děti. Jak se zdá, Němci to mají zřejmě jinak, naplněný život si mnozí dokážou představit i bez dětí a blízkých příbuzných. Definice štěstí je utvářena kulturou. Na mé domovské univerzitě v jižní Africe nyní vyvíjíme testovací způsob, díky němuž chceme vysledovat, co si pod tímto pojmem představují Afričané.

V Německu tedy nachází afričtí migranti zřídka své štěstí – a přesto zůstávají mnozí v zemi dlouho. Proč?

Účastníci naší studie žili v Německu průměrně 7,5 roku, někteří dokonce až 20 let. Zůstávají, protože životní podmínky jsou i tak lepší než u nich doma. Ale sotva kdo chce zůstat v Německu navždy. Nejpozději v 60 chce většina z nich zpět. Šedovlasého Afričana v Německu sotva potkáte, na rozdíl například od Velké Británie.

Míří sem ale přesto další a další mladí Afričané. Nepřichází snad žádné varování od těch, kteří jsou v Německu nešťastní?

Většina z nich je příliš hrdá na to, aby řekla pravdu. A tak se doma nedoví nikdo, že jsou nezaměstnaní a obchodují s drogami nebo prostituují. A mlčí i ti, co vykonávají podřadnou a špatně placenou práci jako například mytí nádobí v restauraci nebo omývání mrtvol.

Co chcete proti tomuto exodu mladých lidí dělat?

Dosud chybí objektivní a obsáhlý výzkum situace afrických migrantů v Evropě. Tuto mezeru chceme zaplnit novou studií, která začíná v letošním roce. Jakmile budeme mít k dispozici přesvědčivá vědecká data, chci se obrátit na vlády Nigérie, Ghany a dalších

Odkud přichází afričtí migranti?

Eritrea: Celkem uprchlo od roku 2012 do Evropy více než 100 tisíc Eritrejců, kromě toho je jich více než 200 tisíc v zemích sousedících s Eritreou. V Německu byli v roce 2014 Eritrejci na třetím místě mezi žadateli o azyl, jen za poslední rok jich sem přišlo 13 tisíc. Režim v Eritree systematicky utlačuje práva občanů: od roku 1993 se zde nekonaly žádné volby, svoboda slova je omezována, neexistuje zde nezávislý tisk ani fungující politická opozice. Jeden z důvodů, který motivuje mladé lidi k odchodu ze země, je časově neomezená vojenská služba. Mnozí v tom vidí moderní formu otroctví.

Nigérie: V uplynulých letech přišlo do Evropy téměř 20 tisíc Nigerijců. Severovýchod země je okupován islamistickými teroristy Boko Haram, od roku 2009 zde bylo při útocích zabito nejméně 14 tisíc lidí. Více než dva miliony lidí jsou proto uvnitř země na útěku, nejméně 170 tisíc jich vyhledalo azyl v sousedních zemích.

Somálsko: V roce 2014 uprchlo ze Somálska před násilím a hladem asi 16 500 Somálců. Země nemá od roku 1991 žádnou funkční centrální vládu, části země jsou ovládány islamistickými milicemi Al-Shabaab. Sunnitští fundamentalisté bojují za tzv. Boží stát s platností práva šaría. Téměř milion lidí proto již uprchlo do sousedních zemí.

Mali: Téměř 13 tisíc lidí uprchlo v roce 2014 do Evropy z Mali. Tento západoafrický stát patří k nejchudším zemím světa. K tomu se sever země otřásá boji mezi islamisty, kriminálními bandami a vládními jednotkami.

Gambie: Západoafrické Gambii vládne od roku 1994 tvrdou rukou prezident Yaya Jammeh. Z této nejmenší africké země, která je kromě malého pobřežního pruhu obklopená Senegalem, uprchlo v uplynulém roce více než 11 500 lidí. Podle informací UNICEF tvoří zhruba polovinu obyvatel analfabeti.

postižených zemí a vyjít s tím společně na veřejnost. Proti AIDS běžely velmi úspěšné kampaně v televizi

a masových médiích, proč by se to nemohlo zopakovat při další epidemii, jakou je masová migrace...

Věříte, že africké vlády budou na takové kampani spolupracovat? Proč dosud žádná neproběhla, neví vlády těchto zemí o problémech afrických migrantů v Evropě?

Ať už budou vlády spolupracovat, nebo ne, musíme najít způsob, jak se se situací vypořádat. Doufáme, že někde získáme prostředky a budeme moci učinit, co je potřeba – tedy informační kampaň. Pochybuji, že africké vlády si uvědomují integrační problémy v jiných zemích nebo že je berou vážně. I proto je velmi důležité, aby vznikla na toto téma obsáhlá vědecká studie, na ni mohou pak navázat projekty, které budou pomáhat tyto problémy řešit.

Jaké alternativy mají tedy mladí Afričané?

O vzdělání, práci a šance pro budoucnost se musí postarat politika, v tom je ještě nekonečně mnoho práce. Vzhledem k silnému náporu z jihu jsou evropské vlády připraveny v tomto směru pomoci. Malým, ale velmi důležitým stavebním kamenem jsou

stipendia, která v budoucnu umožní mnohem více mladým talentům z Afriky pobyt v Evropě – ovšem jen dočasně a bez finanční nouze.

Jezdíte do Německa už dvanáct let. Jaké je pro vás setkávání s Němci?

Mám zde velmi milé kolegy a přátele a užívám si pobyt v jejich společnosti. Kromě toho poznávám rád nové lidi a jsem vůči nim otevřený. Mladí lidé reagují často otevřeněji než starší – tam jsou občas rozdíly.

Nesetkáváte se s rasismem na ulici nebo v obchodě?

Myslím, že bych si toho snad ani nevšiml. Pokud by měl někdo takového předsudky, vyvolalo by to patrně stres u té druhé osoby, ale ne u mě. Mé antény jsou nastavené na jiné věci.

Dokázal byste si představit žít v Německu nebo v jiné evropské zemi?

To je velmi osobní otázka. Mám rád Francouze a Španěly, jejich přátelskost je něco, co se v Německu vyskytuje velmi zřídka. Neměl jsem špatnou

zkušenost ani z Holandska, ale mám vážné stížnosti od respondentů studie, kteří tam žijí. Vládní politika je vůči nim prý velmi nepřátelská. V Německu se mnozí starší lidé dívají na Afričany jako na invazi do jejich „království“, na rozdíl od mladých. Ti se chovají jinak až ve chvíli, kdy zjistí, že jsem profesor. Myslím, že to je postoj, který je třeba změnit.

Když jste přijel do Německa v roce 2003 poprvé, nebyly ještě žádné potopené uprchlické lodě ve Středozemním moři ani Pegida. Jak vnímáte tento vývoj?

To je velký problém. Pravicová politická hnutí, která vznikají nejen v Německu, nýbrž i mnoha dalších zemích, tyto problémy jen vyostřují. Potřebujeme trvalá řešení a ta mohou najít jen evropské země společně s africkými vládami. Našími novými studiemi k tomu chceme přispět. ■

Autor: **Lilo Berg** pro Kosmos (Humboldtova nadace, Berlín)

Přeložila a doplnila: **Lucie Sýkorová**

FOTO: NORTH-WEST UNIVERSITY

Professor Dr. Erhabor Sunday Idemudia

Klinický psycholog původem z Nigérie. Zabývá se problémy znevýhodněných skupin osob, jako jsou uprchlíci, vězni, HIV-pozitivní nebo psychicky nemocní. Svou prací přispívá významně k vývoji traumaterapie a prevence AIDS. Od roku 2013 vede obor psychologie na North-West University v Mahikengu v JAR. Do Brém, kde působil ve výzkumu již v letech 2002–2003 jako stipendista Humboldtovy nadace, se vrátil v roce 2015 jakožto nositel Ceny Georga Forstera. Na Jacobs University a International Graduate School of Social Sciences v Brémách bude spolupracovat mimo jiné s Klausem Boehnkem a Michele J. Gelfand. Pracuje nyní na vzniku první obsáhlé vědecké studie o situaci afrických migrantů v Evropě. Její výsledky by měly být známe v příštím roce a měly by se stát podkladem pro velkou informační kampaň směřovanou mladým Afričanům, kteří uvažují o odchodu do Evropy. Ve svém rodném regionu v Nigérii převzal Erhabor Idemudia po svém otci hodnost vůdce kmene, nyní je nositelem titulu The Obarode of Ekpoma (budoucí král).